

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 599/2021-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Dudíťa (sudca spravodajca) a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Petrom Baranom, advokátom, Námestie SNP 16, Stropkov, proti uzneseniu Okresného súdu Svidník č. k. 1 T 12/2019 z 30. augusta 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Svidník č. k. 1 T 12/2019 z 30. augusta 2021 **bo lo p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Svidník č. k. 1 T 12/2019 z 30. augusta 2021 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Okresnému súdu Svidník na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Svidník **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **384,08 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. novembra 2021, čiastočne prijatou na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 599/2021-12 zo 16. novembra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v spojení s právom vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru uznesením Okresného súdu Svidník (ďalej len „okresný súd“) č. k.

1 T 12/2019 z 30. augusta 2021 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie okresnému súdu, ako aj priznať mu náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého rozhodnutia a ostatných príloh vyplýva, že sťažovateľovi bol opatrením sudcu pre prípravné konanie okresného súdu č. k. 2 Tp 13/2019 z 12. apríla 2019 z dôvodu podľa § 34 ods. 3 a § 40 ods. 2 Trestného poriadku ustanovený obhajca na zastupovanie v trestnom konaní, keďže nemal dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby. Po právoplatnosti odsudzujúceho rozsudku okresný súd uznesením č. k. 1 T 12/2019 z 9. marca 2021 uložil sťažovateľovi povinnosť nahradiť Slovenskej republike vyplatenú odmenu a náhradu hotových výdavkov ustanoveného obhajcu vo výške 1 866,29 eur. Odôvodnil to majetkovými pomermi sťažovateľa, ktoré podľa súdu v súčasnej dobe postačujú na úhradu trov obhajoby, a schopnosťou sťažovateľa refundovať štátu vyplatenú sumu. Proti tomuto uzneseniu doručenému 22. marca 2021 podal sťažovateľ v zákonnej lehote sťažnosť. Napadnutým rozhodnutím okresný súd zamietol sťažnosť ako podanú oneskorene bez meritórneho preskúmania jej dôvodnosti. Odôvodnil to podaním sťažnosti na poštovú prepravu 26. marca 2021, teda až štvrtý deň po doručení uznesenia z 9. marca 2021.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Proti napadnutému rozhodnutiu sťažovateľ v ústavnej sťažnosti argumentuje:

a) Napriek podaniu sťažnosti proti uzneseniu z 9. marca 2021 ako oprávnená osoba, včas a s odôvodnením uvedeným aj v ústavnej sťažnosti nadriadený orgán sa jej dôvodnosťou vôbec nezaoberal. Takýmto postupom súdu došlo k porušeniu zákazu *denegatio iustitiae*. Podľa potvrdenia Slovenskej pošty a. s. a podľa pečiatky na obálke doručenej okresnému súdu ju sťažovateľ podal na poštovú prepravu 25. marca 2021. Na obálke sa však nachádzajú dve pečiatky, jedna s dátumom „26.3.2021“ a druhá s dátumom „25.3.2021“, čo podľa sťažovateľa nemá význam pre posúdenie splnenia zákonnej lehoty, pretože po odovzdaní zásielky na prepravu nemohol ovplyvniť, kedy sa zásielka ocitne v preprave.

b) V prípade obhajcu ustanoveného obvinenému z dôvodu nároku na bezplatnú obhajobu sa neaplikujú § 555 ods. 1 písm. c) ani § 558 ods. 1 Trestného poriadku. Ak nadriadený orgán tieto ustanovenia napriek tomu aplikuje, vykladať ich má v súlade s čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru tak, že nárok na bezplatnú obhajobu a majetkové pomery odsúdeného sa skúmajú aj k obdobiu, keď mu boli služby reálne poskytované. Nemôže zaviazat' odsúdeného k náhrade trov obhajoby len z dôvodu, že jeho súčasné majetkové pomery sa zlepšili oproti pomerom v čase, keď prijal záver o odôvodnenosti nároku na bezplatnú obhajobu. Pripustením argumentácie súdu by nešlo o bezplatnú obhajobu, ale len o zabezpečenie obhajcu pre obvineného štátom s určením splatnosti odplaty za služby obhajcu po právoplatnosti vo veci samej. Takáto argumentácia poskytuje súdom široký priestor na špekulatívny postup v neprospech obvineného, pretože môžu vyčkávať na zlepšenie jeho pomerov.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že z jeho strany došlo k pochybeniu pri počítaní lehôt, keď sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu č. k. 1 T 12/2019 z 9. marca 2021 zamietol ako oneskorene podanú. Na poštovej obálke boli dve pečiatky s rozdielnymi dátumami, čo zostalo nepovšimnuté pri rozhodovaní. Bolo to spôsobené tým, že odtlačok pečiatky s dátumom „25.03.2021“ sčasti prekryvala poštová známka a druhá pečiatka situovaná uprostred obálky s dátumom „26.03.2021“ bola pekne čitateľná. Rozhodnutie o zamietnutí sťažnosti podľa § 193 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku bolo preto v rozpore so skutkovým stavom a súd mal postupovať podľa § 190, § 192 a § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

5. Okresný súd sa ďalej zamerl na vecnú stránku ústavnej sťažnosti, zhrnul postup okresného súdu predchádzajúci napadnutému rozhodnutiu, vyzdvihol potrebu zohľadnenia štádia trestného skúmania pre skúmanie majetkových pomerov odsúdeného a výrok rozhodnutia o zaviazaní sťažovateľa na úhradu odmeny a náhrady ustanoveného obhajcu považoval za správny. Dodal, že ide o bežný postup, keď zaviazke k ich náhrade odsúdeného, ktorý v čase rozhodovania o náhrade odmeny a hotových výdavkov ustanoveného obhajcu nemá dostatočné prostriedky a vzhľadom na všetky okolnosti je pravdepodobnosť ich zlepšenia napriek nesplneniu podmienky bezplatnej obhajoby alebo obhajoby za zníženú odmenu v aktuálnom čase. Okresný súd sa preto nestotožnil s argumentáciou sťažovateľa a ústavnú sťažnosť považoval za nedôvodnú.

III.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ poukázal na rozporuplnosť vyjadrenia okresného súdu, keď priznáva pochybenie, ale ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú. Zamietnutím opravného prostriedku ako oneskoreného bez jeho vecného preskúmania napriek neplneniu zákonných podmienok došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie. Vzhľadom na povahu prejednávanej veci (povinnosť refundovať štátu náklady na obhajobu napriek priznaniu nároku na bezplatnú obhajobu) došlo aj k porušeniu základného práva vlastníť majetok a práva podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru. Ďalšiu argumentáciu okresného súdu považoval za nadbytočnú vzhľadom na nepripustenie ústavnej sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 9. marca 2021, ako aj nedôvodnú vzhľadom na obsah ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie je založená na jeho tvrdení o odmietnutí spravodlivosti v dôsledku zamietnutia sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu z 9. marca 2021 ako oneskorenej.

8. Vo vzťahu k námietkam sťažovateľa ústavný súd v súlade so svojou stabilnou judikatúrou v prvom rade poukazuje na skutočnosť, že rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou

súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, v ktorých obsahu nie je zásadná odlišnosť (IV. ÚS 195/07), môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu, resp. jeho právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. II. ÚS 56/05, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997 Robins proti Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska).

9. V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou, resp. dohovorom garantovaných práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je však ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre zdržanlivý, vychádzajúc z toho, že problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne (porovnaj m. m. IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 583/2018). To však ale neznamená, že takýmito rozhodnutiami by nemohlo dôjsť k porušeniu práv sťažovateľov. Otázka náhrady trov konania dosahuje ústavnoprávnu dimenziu len vtedy, pokiaľ by bol v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu obsiahnutý prvok svojvôle alebo extrémneho rozporu s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepriateho formalizmu), či celkom nedostatočného odôvodnenia vydaného rozhodnutia. Takýto postup všeobecného súdu nemôže byť tolerovaný, lebo predstavuje v konečnom dôsledku zásah do základného práva účastníka (III. ÚS 634/2015).

10. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01). Úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť jednotlivca pred skutkovými a právnymi omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Arbitrárne rozhodnutie všeobecných súdov znamená najmä (i) extrémny nesúlad právnych záverov s vykonanými skutkovými a právnymi zisteniami, (ii) interpretáciu, ktorá je v extrémnom nesúlade s obsahom právnej praxe, (iii) nerešpektovanie kogentnej normy (interpretáciu), ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti, ako aj (iv) hodnotenie dôkazov vykonaných bez akéhokoľvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú prijaté skutkové závery (I. ÚS 413/2018).

11. Po preskúmaní odôvodnenia napadnutého rozhodnutia okresného súdu, predloženého spisu okresného súdu, sťažovateľom uplatnených sťažnostných námietok a vyjadrenia okresného súdu ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd sa pri posudzovaní včasnosti podania sťažnosti proti uzneseniu z 9. marca 2021 dopustil omylu. Na nesprávnom skutkovom základe okresný súd nesprávne ustálil prítomnosť dôvodu na odmietnutie sťažnosti sťažovateľa ako oneskorenej podľa § 193 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku.

12. Nosný záver napadnutého rozhodnutia je teda založený na zjavnej chybe, ktorú ústavný súd musí posúdiť z hľadiska, či išlo o ospravedliteľnú chybu, ktorá nemá vplyv na ústavnú udržateľnosť napadnutého rozhodnutia okresného súdu, alebo či v toho dôsledku došlo k zásahu do práva na súdnu ochranu. Sťažovateľ sa obrátil na súd so sťažnosťou proti uzneseniu okresného súdu

z 9. marca 2021 a napriek splneniu zákonných podmienok a dodržaniu zákonnej lehoty na podanie sa okresný súd jeho sťažnosťou vecne nezaoberal a odmietol ju z procesného dôvodu, ktorého existenciu vyvodil na základe chybného skutkového záveru. Ide teda o zásah do samotnej podstaty práva na súdnu ochranu, pretože sťažovateľovi bol odopretý prístup k súdu, ktorý by rozhodol o námietkach vznesených proti vydanému rozhodnutiu ukladajúcemu sťažovateľovi povinnosť nahradiť štátu vyplatenú odmenu a hotové výdavky ustanoveného obhajcu. Sťažovateľ je podľa zistenia ústavného súdu priamo vystavený účinkom napadnutého rozhodnutia, pretože okresný súd postúpil vykonateľnú súdnu pohľadávku na vymáhanie.

13. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým rozhodnutím bolo porušené základné právo na spravodlivý proces v zložke práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

14. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci okresnému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Okresný súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

15. Vzhľadom na zrušenie napadnutého uznesenia ústavný súd v súlade s princípom sebaobmedzenia a zdržanlivosti (m. m. I. ÚS 76/2011, III. ÚS 508/2011) pri uplatňovaní svojej právomoci nepovažoval za potrebné zaoberať sa ostatnými námietkami sťažovateľa o naplnení podmienok nároku na bezplatnú obhajobu a o porušení práva podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru, pretože tieto otázky budú predmetom nového rozhodnutia okresného súdu, a preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (výrok 4 nálezu).

16. Sťažovateľom namietané porušenie práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy neobsahuje žiadne bližšie odôvodnenie v podobe konkrétnych právnych a skutkových dôvodov a všetky námietky súhrnne vzťahol na všetky označené práva. Odôvodnenie sťažovateľ doplnil stručne až v replike, čo ústavný súd neakceptoval z dôvodu viazanosti rozsahom a dôvodmi ústavnej sťažnosti tak, ako bola prijatá na ďalšie konanie. V prípade sťažovateľa zastúpeného advokátom takéto zistenie musí nutne viesť k odmietnutiu ústavnej sťažnosti v tejto časti pre nedostatok zákonom ustanovených náležitostí podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde, resp. vo fáze vecného prerokovania ústavnej sťažnosti k jej nevyhoveniu (výrok 4 nálezu). Otázka zákonnosti zásahu do práva sťažovateľa vlastníť majetok bude predmetom nového rozhodnutia okresného súdu.

V.

Trovy konania

17. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 384,08 eur.

18. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je vo výške 181,17 eur a hodnota

režijného paušálu je vo výške 10,87 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Za repliku sťažovateľa k vyjadreniu okresného súdu nebolo možné priznať nárok na náhradu, pretože nevedla k ďalšiemu objasneniu skutočností už uvedených v ústavnej sťažnosti.

19. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 3 nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. februára 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu